پێش ئەوەی بۆ منداڵان بنوسیت … ئاکۆ محەمەد سابیر

لە جیهاندا نووسەرانی منداڵان پێگەو سەنگی زۆر تایبەت و گرنگیان هەیە.
بەتایبەتی کیشوەری ئەوروپا بەتایبەترین وڵاتانی ئەسکەندەنافیا دیارترین وڵاتیان وڵاتی سویدە زۆر باش گرنگی وبەهای بەرهەمی منداڵان دەزانن چەند ئەرکێکی گرانە ئیش کردن لە جیهانی جگەرگۆشەکانو نەوەی داهاتوو ، نووسەرانی گەورەکان زۆرن لە جیهاندا ، بەڵام نووسەرە سەرکەوتوە
کانی منداڵان بە پێنجەی دەست دەبژێردرێن، ئەدەبیاتیو هونەری منداڵان بە تایبەتی هەنراوەو چیرۆک وێنە کێشان ومۆزیک تەنها جوانی ونمایشکردن نی یە وەک پەیداوی ستی یەکی پەروەردەیی و دەرونی هەر لەسکی دایکەوە پێش لە دایک بوون ، دایکان یان باوکان چیرۆک هەنراوە بۆ منداڵەکە دەخوێننەوە ئاشانای دەکەن بە گۆرانی منداڵان ، واتە وەک پێویستیەک بە گوێشەکردنی ، تا لە پاش لەدایکبوون وەک زەمینە سازکردنێک ئاسان تر چێژی لەوەرگرێت وکاریگەری پۆزەتیڤی لەسەر نەشونما ی هەستەوەراکانی دروست بکات ،وەک ئەرکێک چۆن منداڵەکە خاوێن دەکەیتەوە خۆراکی دە دەیتێ شیری دەدەیتێ ئاوی میوەی دەدەیتێ دەبێت جیرۆکی بدەتێ هەنراوەی بدەیتێ کاسێتی گۆرانی مۆزیکی بدەیتێ وێنەی پیشان بدەیت
پەنوسو کاغەزی بدەیتێ ئاشنای کەیت بەڕەنگەکان بەڵەرەو ئاوازو گۆرانیەکانی دنیای خۆی.لەزۆر بەی ماڵەکانی سوید کتێب زیاترە لە کەرەستەکانی تری یاری وەک بوکە شوشەو میکانەو ماشێنو تۆپ وشتی تر، ئەوە باخچەی ساوایان هەر لەهەوڵەکانەوە تا پۆلەکان وەک گوڵو ئینجانە کتێبو نامیلکەی منداڵان دانراون.

بەرهەمە جوانو بەپێزەکانی نوسەرەکان خۆیان فەرز کردووە شوینیکی گەورەیان لە سیستەمی پەروەردە داگیر کردووە وەک بناغەیەک بۆ پەروەردەو فێربوون.
ئەمە نوسەرانی کورد لە کوردوستان ڕوو بەڕووی پرسیار گەلێکی زۆر دەبینەوە ؟ ئایا نووسەرانی ئەمە بە نەیانتوانیوە لە دنیای منداڵان هەندە نزیک ببنەوە ؟ کە زۆر بەی زۆری بەرهەمە جیهانی یەکان بەزمانەکانی دراوسێکانمان بە عەرەبی و تورکی و بەتایبەتی فارسی ئامادەن ، وە بەشێکیان وەرگێردراونەتە سەر زمانی کوردی

بەڵام نەک منداڵان نوسەرەکانیش پێی ئاشنا نین، بەڵگەشم ئەوەیە کە
ئەوبەرھەمانەی نوسەرە خۆماڵی یەکان دەینووسن ھیچ تازە گەریو
داھێنانانی نوێی تیا نابینیت

ئێمە کێشەی نوسەری منداڵانمان ھەیە بۆیە من زیاتر دەمەوێت لەسەر
ئەو کێشەیە درێــژە بەنوســینەکەم بــدەم ڕووی پێنوســەکەم بکەمە
نووسەرەکانو بڵێم پێش ئەوەی بنوسیت بۆمنداڵ دەبێت تۆ شارەزای
ئەدەبی مناڵ ناسی ئیمڕۆژی بیت، ئاگاداری ئەو نوسینانە بیت کە
ئەمڕۆ لە جیھاندا بۆمنداڵان دەنوسن کتێبو بەرھەمی نوسەرە دیارو
شارەزاکان بخوێنیتەوە خۆت ماندوو کەیت پاشخانێکی ئەدەبی منداڵان
وەدەست خەیت ، ھەموو کتێبە وەرگێڕاوەکان بە وردی بخوێنیتەوە بۆ
نموونە گەر چیرۆکەکانی ،ڕینە گۆسینی، بەتایبەتی چیرۆکی نیکۆلای
چکۆل.. بخـوێنی تەوە تەواو تێ دەگەیـت دنیـای منـداڵ چـی یە و
دەتابـاتەوە بۆڕۆژانـی ڕابـوردی منـداڵی و زۆر بەی وێنە راسـت و
چەوتەکانی ژیان دەخاتەوە پێش چاو منداڵی خۆتت پێ دەناسێنێتەوەو
پێت دەڵێت ئاسایی یە تۆ ئەوھەموو ھەڵەو پەڵەو بزێو یەت ئەنجامداو
چێژت لێوەرگرت لە بەر ئەوەی تۆ منداڵ بویت منداڵی ئاوایە زۆر
جاران پێکەنین و گریان تێکەڵ دەکات دروست و نادروست پێکە وە گرێ
دەدات لە ساتێکــدا ئــارامو ژیــرە لەساتێکــدا پێچەوانەیە ؟ لە
کوردوســتان زۆر بەی نوســەرەکان مامۆســتان، کێشە کە ئەمەنــی یە کە
مامۆستان خۆی خودی مامۆستابوون مانای نزیکی یە لە دنیاو جیھانی
منــداڵان، کێشەکە ئەوەیە مامۆســتا نوســەرەکانی ئێمە بەو سیســتەمی
پەرەوەردەیەی کە خــانەی مامۆســتایانیان تەواو کــردووە ئەدەبــی
ھۆنراوەو چیرۆکی منداڵانی پێ لە قاڵب دەدەن

بۆ نموونە ئەوان لە چیرۆک و ھۆنراوەکانیاندا بۆ منداڵێک دەنوسن
یان دە خوازن ئەو منداڵە ، زۆ بە ئەدەب بێت، پاکو خاوێن بێت،
لەپۆلــدا فــزەی لێــوە نەیەت. بەرابمەرتەختە ڕەشەکەی پۆل قیــت
دانیشتبێت، نوزوەی لێوە نەیەت، منداڵێک شەڕناکات، درۆناکات،
تەواو جدی یە گاڵتەو گەپ نازانێت، دەی ئەوە منداڵ نی یە، تۆ لە
بەرھەمەکانتـا وێنـای دەکەیـت ئەوە ڕۆبۆتە یــان فریشتەیە،نوســەرە
ناودارەکانی جیھان بە پێچەوانەوە دەنووسن بۆمنداڵانێک دەنووسن
،کەتن دەکات شت ئەشکێنێت ،چێژ لە گەمەو گاڵتەو گەپ دەبینێ درۆش
دەکات شەڕیش دەکات نوسەر دەتوانێت لەزمانی پەپولە ومانگ و ماسی و
سمۆرەوە مامۆستاودایکو باوکەوبگەڕێت بۆ چارەسەر بە ھونەری ڕەنگاو
ڕەنگی پڕلە خەیاڵی چیرۆکو ھۆنراوە نەک زمانی ئامۆژگاری □□زانە ،
نوسەرانی خۆمان ھەر بە رھەمەکانیاندا دەزانیت بێ ئاگان لە دنیای
ئەمڕۆی ئەدەب و نوسینی منداڵان ، ئایا کاکی نووســەر ھەر بەڕاستی

کاتێ کە خۆت منداڵ بویت ئاوا فریشتە بویت ؟ گاڵتەت بە مامۆستاکەت نەکـردووە ، لەگەڵ هاوڕێکـانت بەشەڕ نە هـاتویت. بەلای بـاخو ڕەزو میو□ یەکدا تێپەڕیویت دەستت بۆ نەبردووە؟
نوسەری منداڵان نابـێت تەنها لە گۆشەنیگایەکەوە بۆ منداڵان بنوسێت دەبێت هەموو دنیای ڕاست چەوتی منداڵ وەک خۆی ببینێت،

تۆ لە هەر بۆ نەیەکدا هۆنراوەیەکی کاکەی فەلاح یان ع.ع. شەونم هەڵگێڕیتەوەو بە شێوازێکی تر دایڕێژیتەوەو ، هەموو نەورۆزێک یان هەموو بەفر بارانێکی زستان ئارەزوی شیعر نوسینت ببزوێتو بێ ئەوەی شتێکی تازە بە منداڵانی ئەم□□ ب□خشیت، هەموو جارێک ئەم قاوانە لێ بدەیتەوە من نامەوێت ناوی هیچ نوسەرێکی منداڵان لێرەدا بێنم
گەر ناویان بێنمو ئەو بەرهـەمە کاڵو کرچانەیان دەبێت دێڕ بە دێر شـــی بکەمەوە ئەوە کتێبێکـــی دەوێـــت، جگە لەوەی ئێمە ڕەخنەگـــری منداڵانمان نی یە وەک پێویست و من ڕەخنە گرنیم، وێڕای دەست خۆشی لە مامۆستا حەمە فەریق حەسەن کە توا نیوەیەتی خۆی لە بواری ڕەخنە بـدات و کڵۆڵـی نوسـەرانی منـداڵانی ئێمە وەک خۆی نیشـان بـدات، نووسەرەکانیشمان ئەزموونی قوبڵ کردنی ڕەخنەیان نیە ، تا ئێستاش پێیان وایە نوسین و بەرەهەمی نوسەرە ڕۆ ژئاوایی یەکان ڕەوشتی منداڵانی کورد خراپ دەکات.لەکاتێکدا ئەو بەرهـەمانە یەکێکن لە هۆکارە بەهێزەکانی پێشکەوتنی مرۆڤی ڕۆژئاوایی. هە موو نوسەرێکی منداڵانی کورد پێش ئەوەی بنوسێت دەبێت خاتوو (ئاستريد لینـدگرین) نوسەری سویدی بناسێت بەرهەمەکانی بخوێنێتەوە کە بەزمانی کوردی هەن تا بزانێت دنیای منداڵان چینو چۆن؟ نزیک دەبیتەوە لێی، چۆن؟ چێژ دەبەخشیتە منـداڵان بە نوسـینەکانت ، کە ئەم خـانمە سویـدیە لەڕێگای چیرۆکی منداڵانەوە شۆرشێکی نوێی بەرپا کرد بۆ ناسینی منداڵو خەون و خولیاکانی، هەر چەندە لە سەرەتادا بەربەستو کێشەی زۆریان بۆ دروست کردوو تۆمەتی خراپ کردنی ڕەوشتی منداڵانی خرایە پاڵ بەرهـەمەکانی بەڵام دوا جار بە سەرکەوتنێکی گەورەوە توانی هەموو بەربەستەکان تێک بشکێنێت بەرهەمەکانی بە هەموو ولاتانی جیهاندا ب□لاوبێتەو ئێستا وێنە ی ئەم خانمە بوێرە لەسەر دراوی بیست کرۆنی سویدی چاپ کراوە ، دوایی کۆچکردنی ماڵە کەی وەک مۆزەخانە یەک سەردانی دەکرێت.
دنیای ڕەنگاو ڕەنگی منداڵان تێکەڵە بە شادی وبە گریانو پێکەنین و نەخۆشکەوتن و سەمارماو گەرمای ژیان ئەوەی پێویستە لە نوسینەکانی تۆی نوسەردا گەشبین یو چێژی منداڵانە ی پ□ ب□خشیت و هەموو وێنەکانی ژیانی وەک خۆی بۆ بکێشیت تا وەک ڕاهێنا نێکی ئاسایی

لەژیان تێبگات، تێبگات ئەوکاتەی قوڕگی دێشێت ئەودەرمانەی دەیخوات تاڵە بێزار کەرە، وە نوسینەکان دوربن لە گیانی تۆڵە سند ن□و□ کینە.

بۆ نموونە تۆ وێنە یەکی پشیلە ی لە چیرۆ کو هۆنراوەکەتدا وا پیشان بدەیت
کە سپڵەو ناحەزە دەبێت بەند کرێت ، ڕق و تۆڵەوسزادانی تیا زیات دەکەیت لە کاتێکدا پشیلە ئەمڕۆ لە زۆربەی ماڵەکاندا هەنو منداڵ خۆشی دەوێت،منداڵان سەرنجیان وردەو پرسیاری سەیر سەیر دەکەن کاتێک چیرۆکێکی ئەفسانەی بۆ دەخوێنی تەوە و پاڵەوانەکە بە فەرشە ئەفسونا ویە کە دەفڕێت و دەگاتە لای مانگو ئەستێرەکان ئیتر ئەو جێژی مندا□□انەی خۆی لێ دەبینێت و تێدەگات کە فەرشە کەی ماڵی خۆیان نافڕێت ئەوە تەنها چیرۆکێکی خۆشە فێری ئازایەتی دەکات وێڕای ئەوەی
هەندێک جار هەندێک پرسیاری بۆ دروست دەبێت وڕاشکاوانە پرسیاری خۆی دەکات و نای شارێتەوە.
بۆ پێشکەش کردنی بە رهەمێکی جوانو دروست دەبێت ماندوبیت
ورد بیتەوە بگەڕێیت بکڕیت بخوێنی تەوە گەشتێک بکەیت بۆ ئاسمانی فراوانی کتێبو نامیلکەو بەرهەمی نوسەرانی جیهانی ئەمڕۆ.

منداڵ ئەو بێچووەمرۆڤە بزیو یاخی و سەرکێشەیە خشتیلە و جوانەیەهەمیشە دەبزوێت وپرسیار دەکاو لاسایی دەکاتەوەو وەک پشیلە دەمیاوێنێ و وەک بەرخۆلە دەباعێنێ ووەک ئەسپ غاردەداو وەک کەڵە شێر دەقوقێنێ و
وەک و ڕێوی شت دەفڕێنێ و وەکو شێر هێرش دەباو دەنەڕێنێ
شت ئە ڕژێنێ وشت ئەشکێنێ ،ئەگری کە یاریەکە ئەدۆرێنێ کە ئەیباتەوە پێ ئە کەنێ، دە یە وێت هەموو شتێک تاقی بکاتەوە بەدەم ڕێگاوە گۆرانی دەڵێت شەق لە بەردو دار دەدات زۆر جارژیرەو ژیرانە خۆی دەنوێنێ بەدست خۆی نی یە لەبەر ئەوەی منداڵە منداڵێتی وادەخوازێت چاک خراپ خۆی نمایش دەکاو خۆی دەنوێنێ
تا ئەو قۆناغی منداڵی یە تەواو نەکات هیچکەس ناتوانێت لەو کردارو گفتارە شیرینانەی بی وەستێنێ.
منداڵ حەزدەکات کە نوێژ دەکات لە نوێژەکەیدا پێ بکەنێت
لەپۆلدا زمان لە هاوڕێکە دەربێنێت. لای مامۆستاو لای بابو دایکی خۆی ژیر بنوێنێت
دە خوازیت هەموو خۆشمان بوێت
بە خەندەوە سەیری کەین گرنگی بە پرسیارەکانی بدەین

لە خۆشیدا باڵ دەگرێت کە دیاری پێشکەش بکەین
گوێ مان بۆ دەگرێت بۆ قسەمان دەکات لە بیری دەچێتەوە
لە قسەمان دەر دەچێت خوشکاو برا گچکە کەی ماچ دەکات شتی بەش دە
دات و شتیشی لە دەسێنێت ،دەیخاتە پێکەنین، دەشی گرێنێت
کاکی نوسەری منداڵان تۆ بە ئەم بونەوەرە ناسکو ئاڵۆزە دەنوسیت
دەشتەوێت ماندوو نەبیت؟

نوسینی .. ئاکۆ محەمەد سابیر.

سەرچاوەکان..

نیکۆلای چکۆل
نوسینی، ، ڕێنەگۆنسی
وەرگێڕانی.. هیواشەمسی بورهان
ژیان نامەو کتێبی جوجەڵەی گۆرەوەی دڕێژ ..پیپی.
خاتوو ئاستریدلیندگرین،،Astrid Lindgren

پرد… پشکۆ ناکام

…..بەکار هێنانی بەرژەوەندییە نیشتمانییەکان وەک تاکتیک بۆ گەیشتن بە مەرامی تایبەتی حیزب هەردەم لەو حیزب و گروپانە ئەوەشێتەوە کە سیستەمی بنەماڵەیی تیایا بەڕێوە ئەچێت و پرنسیپەکی سەرەکی کارکردنیانە وەک ئەوەی ئەمڕۆ لە کوردستان لەسەر دەستی بنەماڵە و پارتی پاشکەی ئەبینرێت ، پارلەمان کە دەستکەوتێکی نیشتمانی هەموو خەڵکی کوردستانە بە بزووتنەوەی گەڵانیشەوە کە نوێنەرایەتی نیو ملیۆن دەنگ ئەکات ئەمڕۆ لای بنەماڵە بۆتە(بارمتە) واتا دەستی بەسەرا گرتوە و ئەیەوێت بە مەرامی خۆی و مساوەمەکردن بە نەیارەکانی خۆی بەکاری بهێنێت ، کە بنەماڵە مەسەلەی پارلەمان وەک یەکێک لە دوا بابەتەکانە کە گرنگی پێ بات لای خۆی کردویەتی بە ” بارمتە” و کەی بیەوێت ئەڵێ ئەوە کارای ئەکەمەوە و کەی لە قازانجی خۆی نەبێت هەر بە قفڵێکەوە وازی لێئەهێنێت ، بنەماڵە کە زۆر باس لەوە ئەکات کە پارلەمان بەرهەمی خوێنی شەهیدانە(هەر چەنە مەفهومی شەهید لای کۆمەڵانی خەڵک ئەوە

نیە کە لای بنەماڵەیە..) کەچی دەستی بەسەرا ئەگرێت و کەی زانی
پێویستی پێیەتی بۆ تەواوکردنی بەرنامەی تایبەتی خۆی ئەڵێت
فەرموون با پارلەمان بکەوێتەوە گەڕ ،!! وەک ئەوەی ئەو بەرهەمی
خوێنی شەهیدانە بارمتەیەک بێت بەدەستی بنەماڵەوە کەی ویستی بۆ
بەڕێ کردنی تاکتیک" ێکی خۆی لە بەرامبەر پشتگیریی کردنی بە
گۆڕینەوە ئەیخاتە ساحەکەوە ، ئەو ئەڵێ ئەوە پارلەمان "ئەوە
بەرهەمی خوێنی شەهیدان.." بخەنەوە ئیش بەو شەرتەی لەم چاڵەی
ڕیفراندۆم دەرم بێنن، بە مانایەکی تر بەرهەمی خوێنی شەهیدان بە
سوود وەربگیرێت بۆ پشتگیریی هەناگوێکی شکست خواردوی بنەماڵە کە
جگە لە خۆی و زەردهەڵگەڕاوەکانی نزیکی کەسی تر بەرپرسیار نیە لێی
و ئەبێ کۆمەڵانی خەڵک بە بەرهەمی خوێنی شەهیدانیشەوە باجەکەی
بەن..بەم بارمتەگرتن و گۆڕینەوەیەش بنەماڵە و پارتی پاشکۆی
سەلماندیان کە بەرامبەر دروشمەکانی خۆشیان ڕاستگۆ نین ، ئاخر چۆن
یاری بە خوێنی شەهیدانەوە ئەکرێت و ئەخرێتە لیستی مامەڵە پێکردن
لە کاتی تەنگانەیا وەک ئەوەی ئەمڕۆ کە چۆن بنەماڵە نازانێت چۆن
لە داوی ریفراندۆم-"کورسیراندۆم.." نەجاتی بێت و چۆن ئەیەوێت بە
هەر نرخێک بێت باری خواربوی خۆی بە مەکرەمەی کاراکردنەوەی
پارلەمان ڕاست بکاتەوە ، بنەماڵە لە بیری چوە سەرۆکایەتی
پارلەمان نوێنەری نیو ملیۆن دەنگی هەرێمە ، ئایا بنەماڵە
ئەتوانێت متمانە بۆ خۆی لای ئەو نیو ملیۆن دەنگە دروست بکاتەوە؟
بەبێ شک نەخێر، چونکە ئەو" متمانە"یەش قورسایی خۆی هەیە و ناکرێت
وەک نەوتەکەی هەرێم مامەڵەی پێوە بکرێت و کەی و چۆن و بەچەن
ویستیان بیفرۆشن و داهاتەکەشی بخەنە تەنکەی باخەڵیان..، بنەماڵە
هەموو شتێک وەک پارە سەیر ئەکات بە متمانەی خەڵکیشەوە.. لە
کاتێکا سەرۆکی بنەماڵە باس لەوە ئەکات کە گوایە ریفراندۆم بریاری
هەموو گەلە و پشگەز بونەوەی تیا نیە ، کە بڕیارەکە هی هەموو گەلی
کوردە ئیتر بۆ جێبەجێی ناکات و چ پێویستی بەو هەموو بەگ دانانە
هەیە و بۆ سەری ئەو عالەمە ئەیەشێنن ! کە گەل بریاری یاوە ئیتر
بۆ بەناو ریفراندۆمی بۆ ئەکەن ؟بڕۆن خەریکی دروستکردنی پاسەپۆرتی
کوردی بن کە 31/ لا پەڕەیە و با لە ئابیشەوە دەست بکرێت بەبەکار
هێنانی،، یان ئەوەتا لە سەردانەکانتان بۆ ئەوروپا بۆتان
دەرئەکەوێت چەن سیسایەکی نەشارەزا و چەن حیزبێکی بچوک و چەن
هەنگاوەکانتان نەزانانە پێش دەست پێکردنیان بە شکست و خەلەل
تەواو ئەبێت و ئەبێت ئەو" گەل" ەی بە ناوییەوە قسە و رەفتار
ئەکەن و بریار ئەیەن باجە قورسەکە ی بات ، قوماری ریفراندۆمەکەی
بنەماڵە نەگەشتە ئەوەی پارەی حەوزەکە بۆ خۆی بەرێت، دوا وەرەقەی
لە جیاتی جۆکەر " مڕ" بوو بەوەش پێڕەکەی پێ تەواو نەکرا ئەنجا

ئەیەوێت بە ناچاری پارلەمان بکا بە جۆکەر و کۆنکەنەکەشی پێ تەواو بکات بەڵام بەم تاکتیکەیشی بە دۆڕاوی واز لە یارییەکە ئەهێنێت چونکە گەر پارلەمانیش بە ڕەزامەنێتی دەنگدەرانی گۆڕان بکەوێتوە کار ئەبێت پرۆسەی ریفراندۆم هەر لەوێوە بریاری لەسەر بدرێت یاسای بۆ دەربکرێت و ڕێ و شوێنە یاساییەکانی بگیرێتە بەر چونکە بریارەکانی گەل ئەبێت مەرجەعەکەی گەل خۆی بێت کە پارلەمانە نەک حیزب و کەس و بنەماڵە ، جا ئایا بنەماڵە رازییە بەوەی لێرەیا " کوێخا" نەبێت،؟ بێگومان نەخێر..

......لە کاتێکا هیچ موستەلزەماتێکی لەبار بۆ ریفراندۆم لەبەر دەستا نیە بنەماڵە دوای ئەوەی شوشەی پەنجەرەی فەشەلەکانی شکا و ک□و□تنە ڕوو ، ئێستا ئەیەوێت بە مامەڵە کردن بە پارلەمانەوە وەک " بارمتە" بکاتە پەردەیەک و پەنجەرەی موسیبەتەکانی پێ بشارێتەوە کە تووشی هەرێمی کردوە ، کە هەرێم لە دە لاوە کونی تێ بوە ئیتر بە هێنانەوەی بەهانەی بەناو ریفراندۆم هیچ لەوەزعەکە ناگۆڕێت ئەگەر خراپتری نەکات ، کە ئەیشیکات..لێرەیا ووتەیەکی بەناوبانگی " نیکیتا خرۆتشێڤ – سکرتێری حیزبی کۆمۆنیستی سۆڤیەتی رەحمەتی " م بیر ئەکەوێتەوە کە ئەڵێت (سیاسیەکان لەو شوێنەی ڕوباری لێ نیە ، بەڵێنی دروست کردنی پرد بە خەڵک ئەیەن..!.).. زۆر راستە ، ئەوەتا ێستا بنەماڵە و پارتی پاشکۆی بۆ دەرباز بوون و ڕا کردن لەو نەهامەتیانەی تووشی خەڵکیان کردوە ، ڕیفراندۆمیان کردوە بە پرد..

Reply Reply to All Forward More

یادی کیمیابارانی گوندی"زەردە" … دکتۆر ناجح گوڵپی

بیستو نۆساڵ لە مەوپێش و لە ڕۆژی 31 ی پوشپەڕی ساڵی 1367 هەتاوی و هاوکات لە ڕۆژی 22/7/1988 دا گوندی زەرەدەی ڕێژاو لەناوچەی داڵاهۆی سەر بە شارستانی سەرپێڵ زەهاو، کەوتە بەر هێرشی چەکی کیمیایی لەلایەن فرۆکەکانی ڕژێمی لەناوچوی بەعسەوە.

ئەم پەلامارە لە دواین ڕۆژەکانی کۆتایی هاتنی جەنگی ئیراق ئیراندا ئەنجام درا،کە بوە هۆی شەهید بونی زیاتر لە 275 کەسی مەدەنیو بریندار بونی زیاتر لە 1146 کەس، هاوکات لەگەڵ ئەم هێرشە کیمیایە پەلامارێکی تری یەکێک لەهێزە دژبەرەکانی کۆماری ئیسلامی لە زەمیندا دەستی پێکرد بە ئەو ناوچەیە، لەژێر ناوی "مرصاد" ، بەپێی سەرلێشێواوی پەیدا بوو لە نێو خەڵکەدا نەیان دەزانی کە بۆمبارانی کردوون.

ئاشکرایە لێکەوتەکانی بە کار هێنانی چەکی کیمیایی هەتا چەندین ساڵ بەردەوامی دەبێت ، بەتایبەت گازی خەردەل "موستارد" ، کە بە ماوەیەکی درێژ لەناو ژینگەو لەشی مرۆڤدا دەمێنێتەوە و کاریگەری خراپی تەندروستی دەبێت .
تا ئیستا و دوای بیستو نۆ ساڵ لە کیمیاباران کردنی زەردە خەڵکی بەر کەوتووی ئەم ئاوایە بە دەس برین و لێکەوتەکانی بۆمبارانکردنی گوندەکەیان بە چەکی کیمیایی دەناڵێنن، دەوڵەتی ئیرانیش وەک پێوست چارەسەری بریندارەکانی نەکردوە بە چەندین نەخۆشی لەناویاندا بەبەردەوامی هەیە وەک (کۆکەو هەناسە تەنگی و هەوکردنی سیەکان ، نەخۆشی چاو و کوێر بون ونەخۆشی پێخەڵەوە و پێست) ،دواین راپۆرت دەڵێ کە " 98 کەس تائیستا توشی شێرپەنجەی خوێن بوگن ، و 20 کەس توشی شێرپەنجەی پێخەڵەوە بوگن، 40 ژنیش سکیان لەبار چوە و مناڵەکانیان مردوون" .
هەروەها لە هەرێمی کوردستانیش تائیستا بەفەرمی ئەم یادە بەرز رانەگیراوە، هۆکارەکانیش دیارن !!

هەر لەم ڕۆژەدا هەردو گوندی " نساردیرە" و "شامار دیرە" ی سەر بە گیلان غەرب کیمیاباران کران ، ژینگەی گوندەکان تێکو پێکدراو ژیانی تیدا وەستا و هەزار کەس لە گوندی نسار دیرە شەهید بوون.
هەروەها گوندی "شیخ سەلە" ی سەلاسی باوەجانی و ، گوندی "دودان" ی سەر بە شاری پاوە ، و گوندی "باوەجانی" سەر بە داڵاهۆ ش کیمیاباران کران.
لە سەروەختی جەنگی ئیراق -ئیراندا جەنگی مەدەنی و بۆمبارانی شارەکان پەرەی سەند، ئەمە لەکاتیکدایە هەردو دەوڵەت دەزانن کە پێشێلی یاساکانی جەنگ و پەیماننامەی جنیف یان کردوە، کەنابێت خەڵکی مەدەنی و لاشەی ناو شارەکان لە کاتی جەنگدا بەئامانج بگیرێن، هاوکات ڕژێمی ڕوخاوی بەعس چەکی کۆکوژی قەدەغەی دژی خەڵکی مەدەنی شارو گوندەکان بەکار دەهێنا لەم جەنگەدا، لە دوای سەردەشتو هەڵەبجە و سەدان گوندی تری کوردستان، ئەم گوندانەشی

بۆردومان کرد.

گوندی زەردە ی ناوچەی ڕێژاو لە دالاهۆ بە ئاین یارسانن و بە زمانی کەڵهوری و هەورامیئ قسە دەکەن، و مەزارگەی باوایادگار لەو گوندەیەو بە شوێنەکی پیرۆزی یارسانەکان دێتە ئەژمار.
لەم یادەدا سەری ڕێز بۆ شەهیدانی زەردەو گشت شارو گوندەکانی تری کوردستان دائەنەوێنین کە بە چەکی کیمیایی گیانیان بەخت کرد..

دکتۆر ناجح گوڵپی...هەڵسوراوی جینۆساید
22/7/2017

دیکارت هەڵەیکرد! کورد بیرناکاتەوە هەیشە ... ئەرسەلان مەحمود

هزر، چییە یا لەچییەوە سەرچاوە دەگرێت، لەکوێدا دەتروکێت، کەی دەخەمڵێت و چەندی دەوێ تا دەفراژێت، پرسیارێکە تەواو زانستیانە، ئەو کەسەی دەکارێ هزرینبکات، لەڕاستیدا دەبێ خۆی لەو بابەت و شتانە بپارێزێ و ببوێرێ بێ بنەما کارو ئەرك و شارەزایی ئەو نینەوە، ڕۆشنبیرییەکەی کەمێك بەڕانانیان ناکات، قسەی ئەز لێرەدا نەلەسەر وەڵامدانەوەی وەها پرسیارێکەوە، نەشرۆڤە کردنی هزر ناسیش، ئەوەی هەیە تەتەڵەکارییەکە لەهەمبەر سوژەکەی، سوژەی هزرینکار، واتا ئەو کەسەی هزریندەکات یا بیر دەکاتەوە، نەك خودی هزرو بیر بەمانا زانستییەکەی.

زۆرم نەوتووە گەر بڵێم: دیکارت هەڵەی کرد کاتێك دەڵێت" من بیر دەکەمەوە کەواتا هەم ". بەڕامانێك لەکورد، دەگەیتە ئەو باوەڕەی مەرجنییە بیرکردنەوە هەبوویی بگەیەنێت لەمرۆڤدا ، ئەوەتا کورد بیرناکاتەوە، هەیشە! دیقەت بدەن: کورد وەك تاك، وەك جڤات، وەك ئەوانەی پێیان دەگوترێت سەرکردەو تەواوی یەکە پێکهێنەرە سیاسییەکەی، کاتێك دەدوێ و قسە دەکات، وەك ئەوە وایە باپیرە گەورەی بێ و بدوێت، وەك ئەوە وایە هۆزو عەشرەت و مەلاو سەرخێڵەکەی

بە و قسە بکات، تەنانەت وەك ئەوە دەئاخافێت هەر لەشێخ عوبێدوڵای نەهرییەوە تا بەئێستای دەگات، ئەوەی بەسەر کورد هاتووە، دێت، بەدبەختییەو بەتەنها هەر لەبەر کوردبوونەکەی بووەو دەبێت!!

کورد، ئاوڕ لەخۆی ناداتەوە، ناتوانێ ئێستای لەخۆداو بەدەرەوەی خۆیدا، وەك ئەوەی هەیە واقیعبینانەو ڕاستگۆیانە بەموخاتیب بگرێ و بدوێنێت، توانای خۆ دەردەشکردنی خۆی نیە لەخۆیدا، هەناسە کۆمەڵایەتییەکەی لەفەرهەنگ و نەریتگەرایی عروبەو، وەنەوزو نەفەسە سیاسییەکەی لەئانکاراو تارانەوە دێت، کورد سەر بەهەر شتێکە خۆی نەبێ، سەریش وەك کانگای هزرینکاری و بیرکاری، ئەگەر بەخۆت نەبێ، مومکیننییە بتوانی بیری پێلەخەت بکەیتەوە. هەر ئەمەیشە وایکردوە ڕۆژی کورد هەر یەك ڕۆژو، ساڵەکەیشی هەر یەك ساڵبێت و، نەتوانێ تێپەڕێ و بپەڕێتەوە لەڕابردوی خۆی!

بیرکردنەوە بوونت نا، نەوعیەتی هەبوونەکەت دیاری دەکات، کورد هەبووەکە تەریك، هزرینکارییەکەی زۆر تەنگەبەرو کەم خوێنە، لەبازنەیەکدا دەخولێتەوە تاریك، جگە لەبەزیندو هێشتنەوەی ڕابردوی، جگە لەڕەنگ و ڕەسمکردنەوەی تەشریفاتخانە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکەی، مێشك بەشتانی دییەوە خەریك ناکات! بەمەیش ناگوترێت بیرکردنەوە، هزرینکاری. ئەوانەی بیرناکەنەوە چەند لەشکەدا جیاواز دەربکەون، لەفەهم و ناوەرۆك و پێکهاتەدا بەردەکن خاوەن کەرامەت و هیچی تر، کورد بیرناکاتەوە، بەڵام وەك بەردێك خاوەن کەرامەتی خۆیشیەتی!!

ئەوانەی بیر دەکەنەوە، دەشێت بیناکارو، هەم وێرانکاریش بن، دەشێت جیاواز بژی و، هەم بکوژی جیاوازییەکانیش بن، کورد بیناکار نییە، خودی بیرنەکردنەوەیش لەخۆیدا یەك شتە، ئەوشتەیش وێرانکارییە، هیچ هێزێك بەهێندەی هێزە ناوەکییەکەی خۆی لەکوردا، کوردی وێراننەکردوە، ئەوانەی بیر دەکەنەوە، ئاساییە ئەگەر هەردەم هاوڕایی نەبێت لەنەوانیاندا، بەڵام ئاسایی نیە بەردەوام ناکۆك بژین لەخۆیان و لەنەوان خۆیاندا، کوردو ناکۆکی هەمیشەیی لەخۆدا، دوانەییەکی لەکەدانەبەاون، وەك ئەوەی بەیەکەوە لەدایکبووبن و، بیانەوێ هەر بەیەکەوەیش یەکتری گۆورێ بکەن!!

لەڕاستیدا، ئەمە دەرهاویشتەی بێکەڵکییە لەبیرکردنەوەی کورددا، بێکەڵکیش لەبیرکردنەوەدا، بێناوەرۆکییە لەخۆدا، لەخۆدا وەك شوێنگە لەسەر نەخشە، لەخۆدا وەك فەزا، فەزاش وەك کەش و هەوا نا، وەك پێکهاتە مرۆییەکە، ئەو پێکهاتە مرۆییەی جگە لەمرۆق هەر شتێك

هەیە تیایدا ئامانجە!! ڕاستە، زۆرینە جا لەژێر هەر ناوێکدا بووبێ، وەك هەمیشە لە بندەست کەمینەیەکدا حوکمیکراوە، ڕاستە تەنانەت دیمۆکراسییەتیش لەدنیادا نەیتوانووە ئەو بگۆڕێ هاوسەنگ و بنەڕەتیە بێت، بەڵام خودی ئەو کەمینە دەگمەنانەی بەهەردو بارەکەیشدا حوکمێکی باشیشیانکردوە لە قۆناغێك لە قۆناغەکاندا، سەرئەنجام بونە مایەی سەرئێشەو سەرکوتکردنی هەزارەها لەهاوڵاتی و هاوڕێ نزیك و دورەکانی خۆیشیان!!

دەی باشە، هۆکار چییە هەتا ئێستایش تاك و یەکە دەستە جەمعییە بێئەژمار بیرکەرەوەکانی کورد، گروپە خاوەن بیروڕا باڵاکانی مەملەکەت، بێباك و ملکەچ بەوەها سوکایەتی پێکردنێك و جیاکارییەکی مرۆین؟! هەر بەجیددی ئایا پێگە لەپێشە کۆمەڵاتی و ئابوری و سیاسییەکانی کورد، بەرزە مرۆڤن و، خەڵکانی ئاسایی نزمە مرۆڤ و ناتەواون لەڕوی توانستە بەدەنی و نواندنی چالاکییە عەقڵانی و زیهنییەکانەوە؟ ئەگەر وا بێ ئایا ئەمە سوکایەتیکردن نییە بەهزرو هزرینکارییەکی مەدەنی و عەقڵانی؟ ئەی ئەگەر هیچ لەمانە وانییە، مرۆڤی کورد کوا لەکوێی ئەم سیستمە جیایانەی هەن لەدنیادا، خودیخۆی وەك مرۆڤ بەئامانجگرتووە؟ ئایا ئەمە بەتەنها هەر پەیوەندی بەغیابی هزرینکاری کورد خۆیەوەتی، بێگومان نەخێر، ڕاستە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیش بەشێك لەو ئەباڵەی دەکەوێتە سەرشان.

بۆیە بەڕەهایەوە دەتوانم بڵێم: ئەگەر وەها ڕزیوو هزری و هەڵاوەردکارییەك لەئەوروپاو تەنانەت دنیای هەرە پێشکەوتووشدا، هێشتا هەر لەژێر پرسیاردا مابێ و بژیت، ئەوا کوردەواری وەك گۆشەك تەنگ و تاریك لەم دنیایەدا، لەژێر مەترسیدا دەناڵێنێت، هزرینکاری لەیەکە پێگە لەپێشەکانی کوردەواریدا، هەر چەند لەهەنگاوی یەکەمدا بیناکار بووبێت، دواجار وێرانەیی لێکەوتووە تەوە، یانی دوای ئەوەی قۆناغەکانی سەرەتایی و هەرزەیی بڕیووە، لەگەورەییدا لەبری ئەوەی ڕوبکاتە ئامانجە مەزنەکەو، مرۆڤ وەك میحوەر بەئامانج بگرێت، خەوەتگەو خەڵگەی بەرژەوەندییە خودییەکانی کردوەتەوە بەئامانج، لەبری ئەوەی گەشە بکاو بەهێزی بیرکردنەوە بپەڕێتەوە لەئێستاو ڕابردوی، بەردەوام دەجەڕێتەوەو، دەجمێتەوە لەخوڵکەو بازنە داخراوە نەرێتگەراو سوونەتییەکانی خۆیدا.

بەدەر لە ریفراندۆم و سەربەخۆیی، ئەڵتەرناتیڤی تۆ چیە ؟… عیماد عەلی

راستە پرسی سەربەخۆیی زۆر دواکەوتووە و، هەلی زۆرتر لەبەردەستامندا بوو، لەدەست دەرچوو، نەمانقۆستەوە، بەڵێ حزبەکانی دەسەڵات نەك زەمینەسازیان نەکرد بۆ ئەم پرسە گەورەیە و، بەڵکو بەخۆیان عیراقیان بنیاتنایەوە و خەڵکیان ناچار کرد دەنگ بۆ دەستورێك بدەن کە دواچارەسەر فیدراڵی بێت لەچوارچێوەی عیراقدا، بەلی باش دەزانین ئەگەر بشت بە عیراق و وڵاتانی دەوروبەریش ببەستین چاومان بە سەربەخۆیی ناکەوێت، بەڵێ ناتەبایی و ناکۆکی نێوخۆیی لە لوتکەدایە و حزبەکان هەر یەکەو لە ئاوازێك دەخوێنێت، بەڵی جەمسەرەکانی ناوچەکە بە گشتی و راستەوخۆ کاری نێگەتیڤ لەسەر ئەم پرسە دەکەن، کە بۆ ریفراندۆم ئەو هەڵوێستە توندەیان هەیە کە دەیزانین بۆ جاردانی سەربەخۆیی هاردەبن، بەڵێ هەڵوێستی وڵاتانی جیهان بەگشتی لە ئاست پرسێکی چارەنوسسازی وەك سەربەخۆیی دڵخۆشکەر نیە، بەڵی ئەگەر پارتی دیموکراتی کوردستان هەستی بەم قەیرانە گەورە نێوخۆییەی کاردەستی خۆی و حزبەکانی تر نەکردایە کە کاریگەری لەسەر حزبەکە و سەرکردەکانی و دوارۆژیان دەکات و لەهەموو بوراەکاندا ئاستیان بەرەو لاوازی دەبات، دەستیان بۆ مەسەلەیەکی گرنگ و چارەنوسسازی ئاوها نەدەبرد، ئەمەو چەندین بەڵی تر کە وا دەکات سەرمان سورەدەمێنێت لە دەستبردنی پارتی و دەستپێشخەری بۆ ریفراندۆم وەك ئامرازێك، هەرچەند بۆ قوتارکردنی حزبەکەشی بێت و، لەدواجاردا نازانین، ئایا بە پیادەکردنی ریفراندۆم کە بارودۆخە حزبیەکەی راست بکاتەوە پرسی سەربەخۆیی دیزەبەدرخونە دەکات یان نا .

سەرەرای ئەو هەموو ترس و گومان و نالەباریەی کە هەموو دڵسۆزێك بیری لێدەکاتەوە، بەڵام ؛ تۆیەك بەم دەسەڵاتەوە و بەم ململانێ سەختەی کە دوور لە خەتی سوور و بنەما سەرەکیەکانی کوردستان بەرپات کردووە و جگە لە رووکردنە نشێوی سیاسی و پاشەکشە، ئەگەر ریفراندۆمیش نەکرێت هیچ شتێکی ترمان دەست دەکەوێت، تۆیەك جگە لە بەرامبەر ریفراندۆم و سەربەخۆیی و جگە لە مانەوە لەسەر دۆزێك کە جگە لە گەرانەوە بۆ باوەشی عیراقێك بەدەست حزب گەلێکی دینی مەزهەبیەوە حوکم دەکرێت و، باش دەزانین کە تا ئێستا چۆن

مامەڵەمان لەگەڵدا دەکەن، جگە لە ملکەچبوی وڵاتانی دەوروبەر و پاراستنی بەرژەوەندی ئەوان پێش گەلەکەی، بەو شێوەیە دەردەکەوێت، کەڵ ئەوە مامەڵەکەیەتی لە گەڵ کورد و ئامانج و خواستەکانی، بەڵێ لە شکستهێنانی ریفراندۆم پرسەکە خراپترمان دەست ناکەوێت، بەڵێ جگە لەم جگانە و جگە لە ماڵویرانیەکی تر چیمان بۆ دەکرێت و تێش کــاکەبراهەر دژی تــاکە رێگەیەکــی ســەرکیشانەی بۆ ئەڵتەرنــاتیڤ دەوەستیتەوە .

ئەگەر تۆیەك لە بیرکردنەوەی سەر ئەم زەمینەیەدا بیت و هەندێك پرسیار لە ئەنتی ریفرادنۆمەکان بکەیت وەڵامیان چی دەبێت، لەوانە :

1-ئەڵتەرناتیڤی باشترت پێیە کە وەزعەکەمان چارەسەر بکات بە مەرجێك گەرانەوە نەبێت بۆ ژێر دەستەیی و کەوتنەوە چاڵی چەندساڵی زوڵم و زۆرداری ناوەند و وڵاتانی داگیرکەر ؟

2-ئەگەر ریفراندۆم نەکرێت بەم سەرکردایەتی و حزبانەوە چارەسەری ناکۆکیەکــان دەکرێــت و دەســتبەرداری بەرژەوەنــدیە تەســکەکانیان دەبنەوە، یان لە ئاست کێبرکی و رکابەری و ململانێی عیراقی دوای داعش وقورسی هاوکێشەکان و لەبەر رەحمەتی زەبری وڵاتانی نەیاری ناوچەکە دەبین، یان لە حاڵەتی ئاشتی و ئاسایی عیراق وەزعمان خراپتــــر نــــابێت و تەنــــانەت رۆژ لــــەدوای رۆژ لــــە مــــافە بەدەستهاتوەکانمان کەمتر نابێتەوە، تا رادەی ئەگەری بەکارهێنانی هیرشی سەربازی .

3- وەزعی ناوچە دابراوەکان بەم شێوەیە و خراپتریش ناکەونەوە ، لە حاڵەتێکدا ئێمە دەزانین ئەم چەند ساڵە عیراق گیرۆدەی شەرو ناکۆکیە و هیچ کارێکی بە دەستورەکەی نەکردووە لەوبارەوە، ئەی عیراقــی پــاش داعــش و جێگیربــونی وەزعــە سیاســیە ســەربازیەکەی و هەڵوێستی ئێمەی لاواز لەو کاتەدا چیمان پی دەکرێت، چیمان بەدەست دێت لەو ناوچانە، بەڵام بە بونی با وادانێین تەنها کارتێکی ریفراندۆم و ئیدعای سەربەخۆیی، باری ئەو ناوچانە باشتر نابن، ئەگەر تەنانەت نەکەونە سەر هەرێم یان وڵاتی کوردستانی سەربەخۆ و وەزعی هەرێم لە بەهێزیدا نامێنێتەوە ؟

4- بەڵێ ئێمە نازانین کە لەم کاتەدا تەنها ئەم سەرکیشیە تاکە رێگایە بۆ خۆ رزگارکردن لە سەرجەم تەگەرە و و بەربەستە سەختەکانی بەردەم رێرەوی ژیانی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری گەلی کوردستان، یان تەنها بۆ تەکتیك بەکاری دێنین ؟

5- باسی یاسا و جێبەجێکردنی لە عیراقدا ناکرێت، لەبەر ئەوەی تا

ئێستا چەندین یاسا پێشێلکراوە و تەنانەت یاسا بنەرەتیەکان بۆ تێپەراندن بۆ رۆژێك بەجێهیڵراوە کە لە وەزعی بەهێزی ناوەندەوە تێپەرێنرێت و دەستی تۆش لە بنی هەمبانەکەوە دەردەکرێت و هەم لە عەلی دەبیتەوە و هەمیش لە وەلی، لەو کاتەدا تۆ چیت لەدەست دێت ؟

6- سەرەرای دواکەوتنی ریفراندۆم و جاردانی سەربەخۆیی و نەبونی زەمینە سازی پێویست، ئایا پیادەکردنی لە نەکردنی باشتر نیە ؟

7- سەرکردایەتیەك کە نەتوانێت هەرێمێك ببات بەرێوە و لەوەزعێکی دڵەراوکێی بەردەوامدا بێت یان سنورمان هەبێت و قۆناغێکمان بریبێت بۆ شتی باشتر و هەوڵی جدیتری نێوخۆیی، دوور لە ترسی دەستێوەردانی دەرەکی ؟

8- پرسیارێکی زۆر گرنگتر؛ ئایا باوی دەوڵەت نەماوە، یان عیراق گەیشتۆتە ئاستێك کە تۆ بەبێ دەوڵەت تەنانەت لە ماوەیەکی دوورو درێژی چەندین ساڵەی تردا تۆ وەك هاوڵاتی پلە یەك تەماشا بکرێێت و هەمیشە نەتەوەی بن دەست نەبیت ؟

لەم مشتومر و کەین و بەینەدا هیچ وەڵامێکت دەست ناکەوێت کە واقعی بێت و دووربێت لە پشتخانی کاری حزبی تەسك و هەندێك بۆچونی مەرحەلی و لە چوارچێوەی عەقلەیتێکی وابەستەی بیرو بۆچونێکی کورت مەوداو دوور لە ستراتیجیەتی نەتەوەیی و نیشتمانی و خوێندنەوەی ناوچەکە و وەزعی سیاسی بە فکرێکی تیۆری دوور لە واقیع و خەسڵەتی میلەت و سەرکردایەتی و بە نەخوێندنەوەی بیری خەڵك و ئاستی رۆشنبیریان و بە بیرێکی نوخبەویانەی تا رادەیەکی زۆر ئایدیالی نەبێت هیچ تری بەسەرەوە نیە، ئەمەش لە کەشێکی بارگاوی بە ململانێی دواکەوتوانەی حزبگەرایی و کەسگەرایی و لە فەزایەك کە هیچ ئەڵتەرناتیقێکی دروستت لە جێگای ریفرندۆمت پێ نەبێت سەرەرای کەموکورتیەکانی، ئەی تەنها بۆچونەکانت لەسەر قەدەر بنیات دنێیت کاکە برا . بەڵێ تا ئێوارە مشتومر بکە و ئەڵتەرناتیقی باشترت پێ نەبێت بایی تورێك ئەرزشی نابێت و لێتی ناکرن جگە لەوانەی کوێرانە دوات کەوتوون .

بە کورتیەکەی؛ پارتی سەرکێشیەك دەکات و بەم رەفتارەی دەیەوێت خۆی قوتار بکات، بەڵام ئەم قورساییەی خۆی وای کردووە کە بە هەر دەرئەنجامێك لە پرسەدا دەربچێت کاریگەریی راستەوخۆی لەسەر سەرجەم گەلی کوردستان دەبێت و بە شکست و سەرکەوتن بە راستەخۆ لەسەر نەتەوەکەمان دەکەوێت، بۆیە بە نەبوونی ئەڵتەرناتیقێکی باشتر و واقعی کە پارتی و سەرکردایەتیەکەی ناچار بکات هەڵیبژێرن، ئەوا دژایەتی ریفراندۆم و سەربەخۆیی دەتخاتە خانەی نەیاران و تەنانەت دوژمنانیشەوە .

پێشمەرگەی دێرین حەمە سەعید قەرەداغی ماڵئاوایی لێکردین

هاوڕێ حەمە سعید حاجی محەمەد ناسراو بە {حەمە سەعید قەرەداغی} لە ناو بنەماڵەیەکی زەحمەتکیشی نیشتمانپەروەر لە شارۆچکەی قەرەداغ لە ساڵی 1953 چاوی بۆ ژیان هەڵهێناو لە تەمەنی حەوت ساڵیدا باوکی کۆچی دووایی ئەکات و لە گەڵ برا گەورەکەی هاوڕێ حەمە رەشید قەرەداغی دەستیان کردووە بە کارو کاسبی بۆ پەیداکردنی بژێوی خێزانەکەیان کە دایکێك و چوار خوشك و دوو برا بوون.

هاوڕێ حەمە سەعید لە بەر سەختی ژیان و خراپی بارودۆخ نەیتوانی لە قوتابخانە درێژە بە خوێندن بدات، تەنها شەشی سەرەتایی تەواو ئەکات و، وەك گەنجێکی ئیشکەر رووی کردە کارکردن.
لە ساڵی 1971 بوو بە سەربازو لە ماوەی سێ ساڵدا بە باشی فێری زمانی عەرەبی بوو، لە پاش سێ سال خزمەتی سەربازی تەواو کردو، لە شاری بەغدا مایەوەو، دەستی کردەووە بە کرێکاری و، لە بەر دەستپاکی و راستگۆیی ودڵسۆزییەوە خاوەن کارگەکە کردوویەتی بە سەرپەرشتیارو بەرپرسی کارگەکەی و، لەوێ لە گەڵ چەندین کەسی ناوچەی قەرەداغ و دەربەندیخان کاریکردووەو، ئەو کەسانەش شاهیدی دەستپاکی بۆ ئەدەن.

لە ساڵی 1970 داو لە سەرەتای لاوێتییەوە هاوڕێ حەمە سەعید پەیوەندی بە ریزەکانی حزبی شیوعی لە ڕێکخراوی قەرەداغ کردو، لە پاش شاڵاوە درندانەکەی حزبی بەعسی عەرەبی لە ساڵی 1978و، لێدانی حزبی شیوعی و، لە بەر ئەوەی حەمە رەشید قەرەداغی برای یەکێك بوو لە فەرماندو پێشمەرگە سەرەتاییەکانی حزب، سیخورەکانی بەعس هەمیشە بە دوای حەمە سەعیدوە بوون بۆ ئەوەی دەستگیری بکەن و، بۆیە ناچار کرا شاری بەغدا بەجێبهێڵێت و، گەرایەوە بۆ شاری سلێمانی و،پاشان ئەچێتەوە بۆ قەرەداغ و، چەکێك بە پارەی خۆی ئەکڕێت و، پەیوەندی بە مەفرەزەکانی حزبەوە ئەکات و، لەو ڕۆژە سەخت و دژوارانەدا لە

گەڵ هاورێیان و مەفرەزەکانی حزب بەشداری چەندین چالاکی کردووە.

بۆ یەکەم جار لە پایزی ساڵی 1979 مەفرەزەیەکی هاورێیان لە سەربازگەی قەرەداغیانداو، هاورێ حەمە سەعید لە رووی ئازایەتییەوە رۆڵێکی باشی نواندو بەشدارییەکی جوامێرانەی هەبوو، ئەوەی یارمەتیدەر بوو هاورێ بە وردی شارەزای ناوچەکە بوو، پلاندانەری لێدانی ئەو سەربازگەیەو بارەگای مونەزەمەی بەعس بوو لە قەرەداغ و، لە زوربەی چالاکییەکانی قەرەداغ و گەرمیان بەشدار بووەو، هاورێیەکی لێهاتوو بوێرو هێمن بووەو، باوەری تەوای بە حزب و سیاسەتەکانی هەبووەو، لە ساڵی 1980 وە حکومەتی عێراق بەردەوام تۆپبارانی بارەگاکانی حزبیان لە گوندەکانی هێرتاو زی لە سەر سنووری عێراق – ئێران ئەکردو، جارێکیان هاوەنێك بەر بارەگاکانی حزب کەوت هاورێیان حەمە سەعیدو شەهید مەجید دۆکانی برێندار ئەبن.

سەرەتا لە کاتی بریندارییەکەی پزیشکەکانی حزب دکتور دڵشادو نەجمەدین هەورامی زۆر هەوڵیان لە گەڵ هاورێ حەمە سەعیددا بۆ چارەسەری برێنەکەی و، هاوری نەجمەدین چوو لە ناوچەی هەورامانی رۆژهەڵات کوردەواری (جەراحی) هێناو، ئەویش قاچی ئەگرێتەوەو، ماوەی سێ مانگ لە بن ئەشکەوتێك لە چیاکانی نەوسوودو هەورامان ئەمێنێتەوەو، هاورێیانی پێشمەرگە یارمەتی ئەدەن، پاشان حزب بۆ چارەسەری ئەینێرێت بۆ ئێران و دواتر بۆ سوریاو لەوێشەوە بۆ یەکێتی سۆڤێتی جاران و، لە پاش تیمارو چارەسەری لە ساڵی 1982 گەرایەوە بۆ کوردستان و، هەرچەندە کەمی باشبوو بوو زۆرجار هەستی بە ئازار ئەکردو، لە بارەگاکانی حزب لە شاخی سورێن و کەرەجاڵ مایەوەو، لە دوایيدا لە بەتالیۆنی 15 ی قەرەداغ جێگیر بوو.
هاورێ حەمە سەعید پەیوەندی کۆمەڵایەتی لە ناو دانیشتوانی گوندەکان هەبوو، لەلایەن هاورێیان و خەڵکەوە زۆر خۆشەویست بوو، شارەزاییەکی باشی لە بواری ئێداری و سەربازی هەبوو، لە ژیانی پێشمەرکایەتیدا ئامر مەفرەزەو جێگری سەرپەل و سەرپەل بووەو، مێژوو شاهیدی ئەوەیە هاورێ حەمە سەعیدو شەهید مەجید دوکانی و چەند هاورێیەکی تر رۆڵی بەرچاویان هەبووە لە نەخشەدانان و گرتنی شاری قەرەداغ.

حەمە سەعید لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا دووجار بە سەختی بریندار بووە، ساڵی 1980 لە بارگای حزب لە هێرتاوزی و لە ساڵی 1988 لە کیمیا بارانی سێوسێنان کە لە گەڵ چەند هاورێیەکی تر چوو بوو بۆ یارمەتیدانانی خەڵکی بریندارو هێنانیان بۆ نەخوشخانەی مەڵبەندی سلێمانی و کەرکوکی حزب و، هەروەها لە شەرەکانی ئەنفالی دووی

قەرەداغ و سێی گەرمیان و، شانبەڵ شان لە گەڵ پێشمەرگەکانی مەڵبەندی سلێمانی و کەرکوکی حزبی شیوعی بەشدارییەکی کاریکەری هەبووەو، هەروەها لە بنکەکانی دۆڵە کۆگاو قەندیل و پاشبەرد لە ناوچەی پێنجوین و شوێنە سنووریەکانی تر درێژەی بە پێشمەرگایەتی داوەو، بەشداری راپەرینە مەزنەکەی ساڵی 1991 ی کردووەو، لە کۆتایی هەمان ساڵدا ژیانی هاوسەرکیری پێکهێناوەو خاوەنی کوڕێك و دوو کچە بە ناوەکانی { سەفین و ساڤان و ئاسیا} و قوتابی زانکۆن و، زۆر بایەخ و گرنگی بە منداڵەکانی ئەداو، ئاواتی ئەوە بوو خوێندن تەواو بکەن و، هەموو کات ئەیوت حەزئەکەم منداڵەکانم لە خۆم پاشتر بن.

بە هۆی ئازارو سەختی برینەکەیەوە لە ساڵی 1996 دا لە ڕێکەی چەند هاوڕێیەکی خۆی سەردانی شاری بەغدا ئەکات بە مەبەستی چارەسەرکردن و، هەر لە بەغدا نەشتگەرییەکی قورسی بۆ ئەکرێت و، لە ساڵی 1998 روو لە دەرەوەی وڵات ئەکات و، هاوڕێیەکی خۆی یارمەتی ئەدات و ئەگاتە وڵاتی ئەڵمانیاو، ئەچێتە ماڵی چەند خزم و دۆستان و، بە هۆی هیلاکی و ماندوبوونی ڕێگاوە تووشی نەخۆشی ئەبێت و تەندروستی تێکئەچێت و، لە خەسەخانە ئەیخەوێنن و نەشتەرگەری بۆ ئەکەن و، دۆستان و خزمان سەرداری ئەکەن و یارەمەتی ئەدەن و، ماوەی ساڵێك لە ئەڵمانیا ئەمێنێتەوەو هیچی بۆ ناکەن و، دواجار روو لە وڵاتی نەرویج ئەکات و، لەوێ باری تەندروستی خراپ ئەبێت و، دووجار نەشتەرگەری بۆ ئەکرێت بۆ قاچی و پشتی و، ماوەی دە ساڵ لە وڵاتی نەرویج ئەمێنێتەوەو، زوربەی کاتەکانی بە ئازارو چارەسەری بە سەر ئەبات و، ئەو ماوەی دە ساڵە لەوێ ئەبێت بەرێزان لە دۆست و خزمان بەباشی یارمەتی ئەدەن و، هاوڕێ حەمە سەعید هەمیشە ناویانی بە چاکەو پیاوەتی ئەبردو ئەیوت من قەرزای ئەو خۆشەویستانەم.
لە ساڵی 2010 ئەگەڕێتەوە بۆ کوردستان و بە هۆی بەردەوامی خەبات و دانەبرانی لە پێشمەرگایەتی دووجار میدالیەی ڕێزلێنانی پێئەبخشرێت لە ساڵی 2015 لە لایەن کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکانی حزبی شیوعی کوردستان و لە ساڵی 2017 لەلایەن کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکانی کوردستانەوەو، هەتا ئەو رۆژەی ماڵئاویی لێکردین بەشێکی جەستەی شوێنەواری سوتاندنی کیمیاوی پێوە مابوو. هاوری حەمە سەعید زوربەی ژیانی بە نەهامەتی و هەژاری و برینداری بە سەربردو، تەنها خانەنشینی وەك پێشمەرگەیەك بۆکراوەو، خانەنشینی کەمئەندامی سەنگەری بۆنەکراوەو، سەرەرای ئەوەی دووجار بریندار بووەو، لە ساڵی 2012 وە هەموو بەڵگەو مەعامەلاتی کردووە بەڵام تائێستا خانەنشینی کەمئەندامی بۆنەکراوەو وەڵامنەدراوەتەوە.

هاورێ حەمە سەعید کەسێکی بەوەفا بوو، بەردەوام ئەوانەی لێیانئەقوما یارمەتی ئەدان و، زۆر بە داخەوە لە رۆژی 1/6/2017 لەکاتی گەرانەوەی لە گەڵ هاورێیان لە مەراسیمی بە خاکسپاردنی هاورێ عەزیز محەمەد لە هەولێر بە رووداوێکی نەخوازراو گیانی لە دەستداو، هاورێ ئەو کەسە بوو تەمەنی خۆی لە پێناو پێشمەرگایەتی و بەرگریکردن لە گەل و نێشتمان و چینی زەحمەتکێش بە سەربرد، هاوریيەك حێی متمانەو بۆنی سادەیی وخاکێتی لێئەهات.
هەزاران سڵاو لە گیانی پاکی هاورێی کۆچکردوو هەموو شەهیدانی رێگای رزگاری نیشتمان.

کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکان
حزبی شیوعی کوردستان
21/7/2017